

Ziyəddin Göyüşov – 105

Həyat fəlsəfəsinin tərcümanı

Fəlsəfə elmləri doktoru, professor, Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü Ziyəddin Göyüşov Azərbaycanda fəlsəfi-etik fikir tarixi problemlərini araşdırmış alim kimi yaddaşlarda yaşayır. O, zəngin elmi irsi ilə bərabər, ilk çoxcildli milli ensiklopediyanın yaradılmasında da fəal iştirak etmiş ziyahlarımızdan olub.

Əslən qarabağlı olan Ziyəddin Göyüşov 1920-ci ilin may ayının 20-də Ağdam rayonunun Boyəhmədli kəndində dünyaya göz açır. Ağdam Pedaqoji Texnikumunu bitirib doğma kənddə müəllimlik edib, sonra İkinci Dünya müharibəsinə yollanıb, yaralanıb və tərxis edilib. Müharibədən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti) tarix fakültəsinin nəzdindəki fəlsəfə şöbəsinə daxil olub və 1950-ci ildə oranı bitirib. Ardınca Elmlər Akademiyasının Fəlsəfə və Hüquq İnstitutunun aspiranturasında oxuyub. Bütün ömrünü elmə həsr edib.

Ziyəddin Göyüşovun başlıca məramı qədim tarixi və mədəniyyəti olan Azərbaycanda əxlaqi ənənələri, etik baxışların inkişaf mərhələlərini sistemli şəkildə öyrənilib tədqiq etmək idi.

Bütün yaradıcılığının ana xəttini özünüdərk təşkil edən Ziyəddin Göyüşov “Azərbaycan maarifçilərinin etik görüşləri”, “Müasir burjuva əxlaqının iflasi”, “XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan maarifçilərinin əsərlərində əxlaq məsələləri”, “Əxlaqi sərvətlər”, “XIX – XX əsrlərdə Azərbaycanda etik fikir”, “Həzz və iztirab”, “Fəzilət və qəbahət”, “Daxilə pəncərə” və s. kimi sanballı fəlsəfi-etik əsərləri ilə dəyərli irs qoyub getmişdir.

150 il əvvəl “Əkinçi”nin nəşrə başla-

ması ilə dövrü mətbuatımızın əsası qoyulub. Böyük maarifçi demokrat, təbiətşünas, ictimai xadim Həsən bəy Zərdabının yaratdığı, Azərbaycan fikir tarixində mühüm yer tutan ilk milli qəzetimiz millətin dirçəlişini özünə yenilməz bayraq etmiş olsa da, müəyyən tədqiqatlar nəzərə alınmasa, Zərdabi irsi geniş şərh edilməmişdi. Doğrudur, Əziz Mirəhmədov, Abbas Zamanov, Mirəli Axundov, Cəfər Cəfərov, Şıxəli Qurbanov kimi milli düşüncəli ziyahların Zərdabi və başqaları haqqında ciddi tədqiqat işləri olub. Amma uzun illər onun yazdığı əsərlər, məqalələr qəzet və jurnalların saralmış vərəqlərində qalmışdı. Bu ideya sərvətini toplu halda xalqa çatdırmaq kimi mühüm vəzifəni öz üzərinə götürənlərdən biri məhz filosof Ziyəddin Göyüşov idi.

O, Həsən bəyin rus və Azərbaycan mətbuatı səhifələrindəki elmi-kütləvi əsərlərini toplayaraq iki kitab halında çap etdirib. Bu əsərlərdə XIX əsrin 2-ci yarısı və XX əsrin əvvəlində Azərbaycanın ictimai siyasi mühiti, xalq kütlələrinin həyat tərzini geniş işıqlandırılıb. Hər iki kitab tərtibatçının daxil etdiyi müqəddimə, qeydlər və lüğət əlavə və vəsait kimi əhəmiyyətlidir.

Ziyəddin Göyüşovun “H.B.Zərdabının dünyagörüşü” əsəri zərdabişünaslıq elminə qiymətli töhfədir. Filosof alimin

zəhməti sayəsində Həsən bəyin irsindən “Dil və din”, “İttihadi-lisan” məqalələri kimi üzə çıxarılan çox əsərlərini misal gətirmək olar. Kitabın məziyyətlərindən biri də Zərdabi haqqında zəngin arxiv sənədlərindən, qəzet və jurnal məqalələrindən yaradıcı istifadə edilməsidir.

Onu da deyək ki, Ziyəddin Göyüşov, Abbas Zamanov və Mirəli Axundov Zərdabının nəşinin tapılıb Fəxri xiyabana köçürülməsi, məzarının abadlaşdırılması və büstünün qoyulması üçün də zəhmət sərf ediblər. Həmkarım, Əməkdar jurnalist Tahir Aydınoglu yazır ki, onlar 30-cu illərdə Zərdabi ailəsinin də repressiyalara düçar edildiyinə görə incik düşmüş qızı Qərīb-soltan xanımı birtəhər yola gətirərək məzarın yerini öyrəniblər...

Dolğun elmi yaradıcılığı bu gün də fikir adamlarının karına gələn maarifçi filosof 1982-ci ildə Bakıda dünyasını dəyişib. 62 illik ömründə həyat fəlsəfəsi səhifələrini diqqətlə araşdırmış Ziyəddin Göyüşovun əsərləri elmi fikir tarixində sanballı təhlilləri ilə ümumoxucu kütləsinin maraq mərkəzində qalmaqdadır.

ə.ƏLİYEV
XQ